

MAGYAR NÖVÉNYTANI LAPOK

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KANITZ ÁGOST.

II. ÉVF. 16. SZ.

1878. ÁPRILIS.

TARTALOM: Egynehány bucsúzó növényfaj Trencsénmegye déli részéből. HOLUBY J. L. — Nógrádmegye felvidéke florája (Vége.) KUNSZT J. — Apróbb közlemények: *Alnus barbata* C. A. Meyer Eperjes vidékén SIMKOVIČS. — Könyvismertetések: V. B. WITTRÖCK On the sporeformation of the Mesocarpeae. J. BOHEM Warum steigt der Saft in den Bäumen? A. ERNST Estudos sobre las deformaciones, enfermedades y enemigos del arbol de Cafe en Venezuela. A. KERNER Monographia Pulmonariarum (ism. MENYHARTH S. J.) — Tudós társaságok. — Halálozások. — Kinevezések. — Utazók. — Száritott növények.

EGYNEHÁNY BUCSÚZÓ NÖVÉNYFAJ TRENCSÉNMEGYE DÉLI RÉSZÉBŐL.

HOLUBY J. L.-től.

Sokkal gyakoribbak az irodalomban azon jelentések, melyek bizonyos növényfaj bizonyos vidékről való bevándorlásáról vagy első feltűnéséről és elterjedéséről tanúskodnak, mint olyan jelentések, melyek bizonyos fajok ugyanazon területről való eltűnéséről, vagy hogy úgy mondjam, búcsúzásáról említést tennének. Ez utóbbiak közül Trencsénmegye déli részéből a következőket említésre méltóknak tartom.

Aspidium Thelypteris Sw. eddig csak egyetlen egy helyen a Bosáci völgy írtványaiban a szintoly ritka *Calamagrostis lanceolata* Roth társaságában találtatott; de minthogy e kis mocsárban a víz évről évre apad s a legközelebbi jövőben bizonyosan kiszárad, e két ritka növényfaj okvetetlenül nem sokára e helyéről eltűnik. — *Eriophorum gracile* Koch Még múltévben nem igen ritkán fordult elő a Csötörtői „Skranichová“ nevű mocsarakban; de miután ugyanazon évben emocsarak csatornázás által annyira lecsapoltattak, hogy száraz lábbal bejárhatók, ezen faj eltűnése helyéről több mint valószínű. — *Iris variegata* L. vidékünkön csak két helyen észleltetett és pedig Beckó áttellenében a Turecko hegy lejtőjén sziklás helyen és Csötörtök közelében a Hájnica nevű mészdomb keleti oldalán. Az előbbi helyen a vágvolgyi vasút miatt történt ásások által majdnem egészen kikapasz-

tittatott, az utóbbin pedig már 6 év óta csak levelekben találtatott, úgy hogy e gyönyönyörű növény eddigi helyét alig fogja sokáig megtarthatni. — *Epipactis viridiflora* Hoffm. 1858. évben Bohuslavice közelében a Vág melletti fűzesekben általam gyűjtetett, de onnan az eke által egészen kiszorított. Legközelebbi lelhelye a Melesici völgy, de itt igen ritka. — *Limodorum abortivum* Sw. Évről évre ritkább a N. Podhradi tölgyerdőkben. Egyes példányok ugyan még a *Juniperus communis* által elfoglalt egykori tölgyesekben található, de miután a tölgyekkel irgalmatlan gazdálkodás következtében az erdők pusztulnak, a *Limodorum* sem fogja magát sokáig tarthatni eddigi lelhelyén. — *Castanea sativa* Mill. A Ns. Podhradi szőlőkertekben áll még egy néhány, bizonyosan több mint száz éves fa, mely ha egyszer elhal, mintán újabb időben vidékünkön sehol sem ültetetik többé, floránk jegyzékéből egészen törlendő lesz. — *Scorzonera hispanica* L. Eddig a Bosáci völgy egy hegyi rétvén csak egy kis csoportban találtatott, s itt is 1877-ben csak három példányt láttam. Az Inovec hegység alatti réteken KELLER EMIL által szintén csak mint ritkaság gyűjtetett. — *Utricularia vulgaris* L. és *Hottonia palustris* L. A nevezett Csötörtői mocsarakban még 1876-ban igen gyakran fordult elő állóvízzel telt árkokban. Mintán pedig már múlt évben, az említett csatornázás következtében azon árkok kiszáradtak, e két szép növény csak egynehány példányban volt látható, s ha valahogyan a vasút melletti árkokba nem kerül, vidékünkön eltűnik. — *Eryngium planum* L. Biztosan állíthatom, hogy utolsó 5 példányát a Csötörtői — azóta szántóföldekké változott — legelőn 1876-ban gyűjtöttem. Azóta legalább a Vág jobb partján Trencséntől egészen Vágújhelyig sehol sem láttam. (Pösténytől lefelé Nyitra megyében sok helyen igen gyakori.) — *Helosciadium repens* Koch A Csötörtői legelőn, mélyebben fekvő, nedves helyeken, több vánkosalakú igen sűrű csoportban még múlt évben észleltetett. De mintán e legelő a határtagosítás következtében ezen évben részint szántóföldekké, részint rétekké fog változtatni, a *Helosciadium* is bucsúzni fog tőlünk. — *Ribes nigrum* L. Míg a Csötörtői réteken több bokros hely volt, a fekete ribiszke is gyakrabban fordult elő, most csak egyetlen egy bokrát láttam; a Bohuslavici Vág melletti fűzesekben most is gyakori, de ezek kivágása után szintén kipusztul. — *Berberis vulgaris* L. Azelőtt a Vág szigetein igen gyakori volt, még 1874-ben Ivanóc és Beckó közt nagy mennyiségben fordult elő. A szigetek felszántása következtében az utak széleire menekül s nem sokára onnan is eltűnik úgy, mint egészen eltűnt a Bohuslavici szigetekből. — *Polygala uliginosa* Rostk. E csinos növény, mely a *Helosciadium* közelében nő, már ezen évben az utóbbival hasonló sorsú lesz. — *Althaea officinalis* L. Trencsén és Krivosúd közt még most is gyakori; a Csötörtői legelő fűzekkel be-

nőtt szélein csak kevés példányban fordul elő, s épen mult ősszel itt is több helyről az eke által kiteszített. — *Mespilus germanica* L. Azelőtt nálunk is úgy mint másutt a szőlőkertekben műveltetett, most csak két bokrot találtam Ns. Podhrad mellett a felhagyott szőlőkeretek szélein. — *Sphagnum acutifolium* EHRH. Nem valami állandó mocsárban, hanem a Kamenicsné nevű erdő egy köves árnyékos helyén találtatott 1870 ben egy nagy váncosalakú gyeppen. Ezt akkor kiéptem s azóta sem itt sem másutt vidékünkön nem találtam e *Sphagnumot*, úgy hogy most „halotti levelét“ kiállithatom.

Ambár több növényfaj területünkől bucsúzik reményünk van, hogy a vágvölgyi vasút árkaiban új, azelőtt nálunk észre nem vett fajokkal találkozni fogunk.

NÓGRÁDMEGYE FELVIDÉKE FLORÁJA.

Írta: KONSZT JÁNOS.

(Folytatás és vége.)

Cucurbita Lagenaria L. Kertekben miv. *C. aurantia* W. Hasonlóan. *C. Pepo* L. Kukuricás földeken. *C. verrucosa* L. Kertekben, szántóföld. *C. subverrucosa* L. U. o. *C. Citrullus* L. Termeszt.

Cucumis sativus L. Kertekben. *C. Melo* L. Kertekben miv. Nógrádmegyében csupán Huguag község az, a melynek határán nagyobb mérvben üzik a dinnyetermelést és pedig a helységen kívül eső szántóföldeken; sajnos azonban, hogy válogatott finom fajok művelésével épen mit sem gondolnak.

Ecballium Elaterium RICH. Zöldségkertekben.

Bryonia alba L. Kertsövönyeken.

Portulaca oleracea L. Kertútakon.

Herniaria glabra LAM. Fennsíki homokgyepeken. Abolova, Alsó Kriván.

Scleranthus annuus L. Szántóföldeken, kertekben, száraz hegyoldalokon. Vidéfalva.

Spergula arvensis L. Takarmány gyanánt vetik; szántóföldeken, vetés közt gyakori.

Sagina procumbens L. Miv. talajon.

Lepigonum rubrum WAHLENB. Száraz szántóföldeken, homok. réteken.

Alsine verná BARTL. Miv. talajon. *A. glomerata* FENZL. Homokos és kavicsos talajon, gyepeken. Losonc, a régi vágsásban.

Arenaria serpyllifolia L. Rétek és legelőkön. Losonc, az öreg árokban. Los. Kisfalu a temetőn.

Moehringia trinervia CLAIR. Árnyas erdei gyepeken. Losonc, a régi vágás aljában.

Holosteum umbellatum L. Szántóföldön.

Cerastium brachypetalum DESR. Hegyi száraz réteken. Los. Kisfalu az elhagyott szőlőben.

Stellaria Holostea L. Bozótokb. *S. graminea* L. Gyepeken.

Malachium aquaticum FRIES Nedves helyeken, patakok mellett.

Dianthus prolifer L. Hegyi réteken, köves talajon. Abe-lova, szántóföld mesgyéken. *D. deltoides* L. Hegy és erdei réteken. *D. Carthusianorum* L. Gyepeken. *D. Armeria* L. Gyepük mellett, erdőben. *D. collinus* L. Hegyoldali réteken. *D. barbatus* L. Temetőkön. Losonc.

Gypsophila muralis L. Szántóföldeken.

Saponaria officinalis L. Szántóföldeken, kerítéseknél. Kertekben, a teljesen virágzó mint dísznövény miv.

Silene inflata SM. Erdőszéleken. *S. Otites* SM. Száraz hegyi gyepeken. Füle, a Vereskőn. N. Libercse a Liszecen. *S. nutans* L. Losonc, a fürdő táján. *S. viridiflora* L. Erdőkben. Gács, az erdőben, a Párizs alatt, egy bizonyos helyen.

Cucubalus bacciferus L. Sövényeknél. Losonc, a vártá-ház mellett földék kerítésén.

Lychnis coronaria LAM. Erdőkben. Abe-lova, az erdőben Madacska felé. *L. Flos cuculi* L. Nedves réteken. *L. diurna* SIBTH. Vágásokban. Pusztá Vicsván, 1866-ban először fordult elő. *L. vespertina* SIBTH. Mindenfelé gyakori. Losonc, az öreg árokban, a malomárok mentén.

Viscaria vulgaris RÖHL. Erdőszéli, árnyas gyepeken. Losonc, a fürdői utban.

Agrostemma Githago L. Vetés közt.

Althaea officinalis L. Nedves útfeléken, sáncoknál, sövények alatt, szántóföldeken. Losonc. Los. Kisfalu.

Lavatera thuringiaca L. Szántóföldeken, gyepükben. Los. Kisfalu, a temető alatt.

Malva crispa L. Udvarok és kertekben. *M. rotundifolia* FRIES Legelőkön, telekes h. *M. silvestris* L. Útfeléken, épü-letknél.

Hibiscus Trionum L. Szántóföldeken.

Kitaibelia vitifolia W. Udvarok és kertekben miv. Losonc.

Tilia europaea L. Erdőkben, udvarokban, sétányokon : a nagylevelű *T. grandifolia* EINK. gyakoribb, azonban a kisle-velű *T. parvifolia* EUSU. is előfordul. *T. argentea* DESR. Par-kokban miv. Tarnóc, t. Okolicsányi M. kert.

Hypericum perforatum L. Szántóföld s réteken. *H. quadrangulum* L. Nedves árnyékos helyeken, mocsaraknál. Losonc az erdőben. *H. montanum* L. Bozótokban, hegyi réteken, Abelova, szántóföld mesgyéken kövek közt. *H. hirsutum* L. Erdőkben, hegyi réteken.

Elatine Alsinastrum L. Mocsarakban, vizállásos helyeken. Miksi, 1867. jul. 19. meglepő mennyiségben. Azóta HOLUBY J. L. számára minden évben s több ízben kerestem, de sem volt tenyészhelyén, sem közelében nem találtam.

Acer tataricum L. Erdőkben. *A. campestre* L. U. o. s berkeken. *A. platanoides* L. Kertekben. *A. Pseudoplatanus* L. U. o. s erdőkb. Abelova, a cseplében az előbbivel együtt. *A. monspessulanum* L. Lapujtó. *A. Negundo* L. Szécsény, a várkertben. *A. saccharinum* L. Díszfa. Mucsiny, a Szabó-féle kertben. Ujabb időben a nagyobb kerttulajdonosok kiváló szeretettel mivelik a különféle jávorfajokat, azonban én csupán e három nagy és régi példányokban látottakat vettem fel.

Aesculus Hippocastanum L. Igen gyakori.

Pavia rubra Lam. Több helyen mint díszfa. *P. flava* DC. Felette ritka. Mind a három miv.

Polygala major Jacq. Száraz hegyi réteken. Los. Kisfalu a temetőn igen bőven. *P. vulgaris* L. U. o. Losonc, a temetőkön, az erdőben tisztás gyepeken. *P. depressa* WENDEROTH Losonc, a régi és az új vágásban. HAZSLINSZKY FR. fővészeti kézi könyve a 105. l. az általam küldött példányokat írja le; BORBÁS pedig ugyanily neki küldött példányokat e néven kérdésessé tesz. ¹⁾

Staphylea pinnata L. Kertekben mint díszcserje, mely azonban, — bár én nem találtam — de a felsőnógrádi hegyekben is valószínűleg terem.

Econymus europaeus L. Gyepükben. *E. verrucosus* Scor. Erdőkben.

Rhamnus cathartica L. Garádokban. Los. Kisfalu, az elhagyott szőlők sövényében. *R. Frangula* L. Erdőkben, erdőszéleken.

Euphorbia helioscopia L. Miv. talajon. *E. epithymoides* L. Erdőkben. *E. procera* L. Losonc, a fürdőn innen. *E. Ge-*

¹⁾ A. W. BENNETT egy küldött példányra, a következő megjegyzést teszi hozzám intézett levelében: „I should consider rather as *P. oxyptera* E. B. than as *P. depressa*.” Különbösen a kitűnő monograph, mind a kétfőt a *P. vulgaris* L. válfajának tartja. [Journ. of Botany New Ser. (VI. (1877.) p. 169. Tab. 189, f. 2. p. 170. Tab. 189. f. 4.] K—z.

rardiana Jacq. Száraz helyeken. *E. amygdaloides* L. Erdőkben. *E. Cyparissias* L. Mindenfelé, a legközönségesebb faj. *E. dulcis* L. Losonc, a régi téglaháznál. *E. falcata* L. Vetés közt, kertekben. *E. exigua* L. Szántóföldeken, vetés közt.

Mercurialis perennis L. Arnyékos erdei árkokban. Losonc, a Bárci várvölgyben.

Juglans regia L. Hegyekben, miv.

Rhus Coriaria L. Losonc, a gőzmalok telek sáncánál, a fürdő felé földek szélén, az útfélen. *R. Cotinus* L. Losonc, a Grimm kertben.

Ruta graveolens L. Kertekben, mint orv. növ. miv.

Ptelea trifoliata L. Losonc, a vegytani gyár telkén, — udvar-kertben.

Erodium cicutarium L'HERIT. Szántóföldeken, gyepeken. Messzelátó, a szőlők felett szántóf. *E. ciconium* W. Bozótokban. *E. gruinum* L. Kertekben elvadulva.

Geranium sanguineum L. Bokrok közt, domboldalokon. Los. Kisfalu, a temető aljban. *G. Robertianum* L. U. o. erdőszéleken. *G. pusillum* L. Útfelek és szántóföldeken. *G. molle* L. Gyümölcskertekben, legelőn. *G. dissectum* L. Zöltség kertekben. *G. pratense* L. Réteken, cseplékben. *G. palustre* L. Hegyi patakok és csermelyek mentén. Abelova, a cseple alatt réten.

Linum flavum L. Száraz hegyoldalak és dombokon. Los. Apátialva, Abelova. *L. hirsutum* L. Hegyi réteken, gyepeken. *L. tenuifolium* L. Száraz réteken. Los. Kisfalu, a temetőn, az előbbivel együtt. *L. catharticum* L. Gyepeken. Losonc, a fürdőnél. *L. usitatissimum* L. A hegyekben miv.

Oxalis Acetosella L. Árnyas erdőkben. *O. stricta* L. Miv. lalajon. Losonc, Krivácsy kert, lóher tábla végén, kerítés mellett. *O. esculenta* L. Kertekben ágyak szegélyeül.

Impatiens noli me tangere L. Nedves árnyas helyeken. Losonc, a fürdőnél.

Oenothera biennis L. Nedvesb réteken. Zelene, szántóföldből réten.

Epilobium angustifolium L. Vágásokban igen gyakori. *E. tetragonum* L. Nedves helyeken. *E. hirsutum* L. Vizpartoknál bokrok körül. *E. montanum* L. Erdőkben.

Circaea intermedia L. Erdőkben.

Lytium Hysterocephalum L. Száraz helyeken, nedves réteken. *L. Seltschitzkianum* L. Vizpartoknál. *L. virgatum* L. Nedves réteken.

Phaladiphus baronaeus L. Kertekben.

Cydonia vulgaris Pers. Szőlő garádokban.

Pirus communis L. Útfeleken, szántóf. *P. Malus* L. Erdőkben.

Sorbus domestica L. Miv. Nagy Libercse, Goldberger-féle kertben, egy vén száradni indult — talán már ki is száradt — fa. *S. aucuparia* L. Erdőkben. Vidéfalva, a kastély körkerítése mellett; az országút felől.

Mespilus germanica L. Miv. Abelova, a szántóföldeken a kövek közt.

Crataegus oxyacantha L. Erdőkben. *C. monogyna* L. U. o.

Rosa lutea MILL. Parkokban, épületek mellett. Los. Apátfalva a sörház előtt, még pedig kétszínű. *R. bicolor* Jacq. szirmai felül narancsveresek, alul halványsárgák. *R. cinnamomea* L. Kertekben gyakori. *R. alpina* L. Magasan fekvő hegyeken. Nagy Libercse, a Liszec hegycsúcs tetején. *R. pumila* L. Száraz dombtelekén. Losonc, az erdő szélén a katonai lövölde alatt. *R. canina* L. Igen közöns. mindenfelé. *R. collina* Jacq. Erdőkben, utak mellett. *R. centifolia* L. Kertekben miv. *R. damascena* W. U. o. *R. pyrenaica* GOUAN Erdőkben sziklákön. Kis Tugár, a közsiklán, a hol a *Lunaria* is nő; a Bralec alatti erdővágásban. *) *R. alba* L. Kertekben, temetőkön.

Rubus odoratus L. Díszcserje. *R. Idaeus* L. Erdőkben. *R. fruticosus* L. U. o. szántóf. *R. tomentosus* L. Vágásokban. *R. caesius* L. Patakok mentén. *R. hirtus* WK. Erdőkben.

Fragaria vesca L. Erdőkben. *F. collina* ERH. Száraz dombokon. *F. elatior* ERH. Erdők és vágásokban.

Potentilla rupestris L. Száraz kopár helyeken. Losonc, a régi téglaház környékén. *P. anserina* L. Főleg libapástokon, legelőkön. *P. alba* L. Erdőkben, hegyi gyepeken, *P. Tormentilla* СИВН. Erdőkben. Losonc, a fürdő felett. *P. reptans* L. Réteken, kertekben, nedves talajon. Losonc, saját kertemben, az őrháznál földsánc. *P. cinerea* CLAIRV. Réteken igen közöns. *P. opaca* L. Száraz gyepeken. Los. Kisfalu. Losonc, a temetőn, kora tavasszal. *P. recta* L. Réteken. *P. argentea* L. Dombokon, száraz gyepeken.

Geum urbanum L. Bozótokban, gyümölcskertekben, Losonc, az erdőben. *G. rivale* L. Nedves helyeken, Bzova.

*) Ezen részben száritott példányait hibásan *Rosa pimpinellifolia* L. növényekkel ellátva hcsátottam közre; s miután nem emlékszem már hincz küldtem példányait: a hiba kiigazítására itt kérem fel. K. J.

Waldsteinia geoides W. Erdőkben, sziklákon. N. Liber-
cse a Liszec tetőn.

Agrimonia Eupatorium L. Száraz réteken, gyümölcsös
kertekben, utak mellett.

Poterium Sanguisorba L. Sovány hegyi réteken, erdei
tisztás széleken.

Sanguisorba officinalis L. Vizes rétek.

Spiraea Aruncus L. Vizpartoknál. Lentvora, a malom fe-
lett, a patakcsa mentén. *S. Ulmaria* L. Patakpartoknál közön-
séges. Losonc, a malomárok hosszában. Zelene. *S. Filipendula*
L. Rét és gyepeken.

Alchemilla vulgaris L. Gyümölcsösökb.

Amygdalus communis L. Kertek és szőlőkben. Losonc,
saját keremben. *A. nana* L. Díszeserje, park és sétányokon.

Persica vulgaris MILL. Miv.

Armeniaca vulgaris LAN. Miv.

Prunus spinosa L. Gyepük és bozotokban. *P. insititia* L.
Szőlők alatt, gyümölcsösökb. *P. domestica* L. Kertekben. Miv.

Cerasophora dulcis FL. WERT. *C. acida* FL. WERT. Miv.

Padus vulgaris HOST Sétányokon, kertekben, ligetekben.

P. Mahaleb L. Gyepükben, sziklákon.

Sarothammus vulgaris WIMM. Rónya, az uradalmi erdőben.

Genista germanica L. Erdőkben. *G. tinctoria* L. Hegyi
réteken, vágásokban.

Cytisus Laburnum L. Miv. *C. nigricans* L. Erdőkben. *C.*
supinus L. Dombokon, bozótokban.

Ononis spinosa L. Legelőkön, erdőben, útszeleken. N.
Liberce, az útnál a hegytetőn. *O. hircina* L. Nedves réteken,
vetés közt. Losonc, egy tábla zabvetés szélein.

Anthyllis Vulneraria L. Száraz hegyi és homok réteken,
lapályos árkokban.

Medicago falcata L. Száraz rétek. *M. sativa* L. Takar-
mányul term. *M. lupulina* L. Rét és legelőkön.

Melilotus officinalis DESR. Réteken, vetés közt, erdőben.
Losonc. *M. alba* DESR. Nedves homokos talajon.

Trifolium fragiferum L. Nedves rét és legelőkön. Los-
Tugár, az alsó réten; Apátfalva, a szőlők alatt. *T. rubens* L.

Hegyi réteken. L. Kisfalu. *T. alpestre* L. Hegyi réteken. Lo-
sonc, a régi téglaház felett, Los. Kisfalu, a temetőn. *T. ar-*

vense L. Szántóföld és gyepeken. *T. ochroleucum* L. Hegyi
gyepeken. Losonc, a régi téglaház környékén; Los. Kisfalu, a
temetőn. *T. pannonicum* JACQ. Erdőkben. Abelova, a cseplé-

ben. Losonc, a vágásban, de nem minden évben és igen ritka.

T. pratense L. Nagyban miv. Minden réten gyakori. *T. medium* L. Hegyi réteken, bozótokb. *T. montanum* L. Los. Kisfalu, a temetőn. *T. hybridum* L. Nedves és mocsáros helyeken. *T. agrarium* L. Erdei gyepeken. *T. procumbens* L. Minden gyepeken. *T. incarnatum* L. Mint dísznövényt is miv.

Dorycnium herbaceum VILL. Losonc, az erdőbe vezető gyalogútnál árokban, igen bőven.

Lotus corniculatus L. Rét és szántóf. *L. edulis* Zöldségkertekben miv., de gyakran magától is — elvadulva nő.

Galega officinalis L. Vizpartoknál út és kertsáncok mellett, főleg nedves helyen.

Robinia Pseudacacia L. Útfeleken, épületek előtt, udvarokban. Miv., elvad. *R. hispida* L. Miv. *R. Caragana* L. Diszcserje gyanánt miv. Losonc, a sörház udvarában.

Colutea amborescens L. Miv. Losonc, a ref. paplak kerítésnél, a volt mintakertben s itt ott kertekben.

Astragalus glycyphylus L. Erdőkben, vágások és gyeptükben; igen gyakori. *A. Cicer* L. Réteken, szántóföldeken, bozótokban. Los. Tugár, a Szilassy réten.

Coronilla varia L. Mindenfelé.

Onobrychis sativa LAM. Vetik.

Hedysarum coronarium L. Kertekben, mint dísznövény fordult itt ott elő.

Vicia pisiformis L. Erdőkben. Gács a Párizs alatt. Nagy Libercse az alsó erdő vágásában. *V. cassubica* L. Erdőkben, vágásokban. *V. villosa* L. Szántóföldeken, vetés közt. *V. Cracca* L. Bozótokban, gyeptükben *V. tenuifolia* ROTH. Az előnbenivel a Los. Kisfalusi temetőn. *V. sepium* L. Bozótokban, bokrok közt. *V. sativa* L. Takarmánynak vetik. *V. pannonica* Szántóföldeken. *V. lathyroides* L. Gyepeken. *V. Faba* L. Termeszt.

Ervum Lens L. Termeszt. *E. tetraspermum* L. Gyepeken.

Pisum sativum L. Termeszt.

Cicer arietinum L. Hasonlóan.

Lathyrus Nissolia L. Gyepek és szántóföldeken. Losonc, a régi temetőn. *L. sativus* L. Losonc, az őrház sövényen. *L. Cicera* L. Konyhai főzelék növény. *L. hirsutus* L. Hegyi és homok réteken. *L. tuberosus* L. Réteken, vetés közt. *L. pratensis* L. Réteken, bozótokban. *L. silvestris* Kis Tugár a vágásb.

Orobus vernus L. Erdőkben. *O. niger* L. U. o. *O. ochroleucus*-L. U. o. Mind a három faj, az utóbbi ugyan ritkább, — a Losonci fürdő körül nő.

Phaseolus multiflorus W. *Ph. vulgaris* L. *Ph. nanus* L. Kertekben és szántóföldeken miv.

Lupinus albus L. Gazdasági növény gyanánt, itt-ott miv.
Amorpha fruticosa L. Kertekben mint diszcserje. Losonc, a pataknál, az egykor Halászy-felé földek és rét szélén.

E szerint Nógrádmegyének 48 helység határát¹⁾ magában foglalt s általam átkutatott területén 98 rend, 444 neme, 927 növényfajjal van képviselve.

S így akkor, a midőn Dr. Plichta Sominak „Nógrádmegye felvidéke éghajlati s közegészségi tekintetben“ című műve²⁾ 9. l. az itt tenyészett virágos növények fajszaámát, mintegy 800—1000-re bizton tehetni állítottam, nem nagyítottam semmit sem; sőt minden habozás nélkül úgy vagyok meggyőződve, miszerint e kitüntetett szám is évről-évre növekedhetik, ha fűvészkedő ügytársaim, — s velők én is, — további kutatásaink eredményét, koronkint nyilvánosságra fogjuk hozni.

- 1) Abelova.
 Kis Aranyi.
 Berinke.
 Bzova.
 Fábjánka puszta.
 Fülel.
 Fűrész.
 Gács.
 Gergelyfalu.
 Halászi.
 Jelsőc.
 Kálnó.
 Kálnó-garáb.
 Nagy Keresztur puszta.
 Alsó Kriván.
 Lapujtó.
 Lázi, puszta.
 Lentvora.
 Nagy Libercse.
 Losonc.
 Los. Apátfalva.
 Los. Kisfalu.
 Los. Kis Tugár.
 Los. Tugár.

- Lónyabánya.
 Alsó és Felső Ludány.
 Madacska.
 Messzelátó puszta
 Miksi.
 Mucsiny, puszta.
 Nedelistye.
 Podreccány.
 Ráros, puszta.
 Rónya.
 Sűlye.
 Kis Szalatna puszta.
 Szécsény.
 Szinobánya.
 Alsó Sztregova.
 Tamasi.
 Terbeléd.
 Tőrincs.
 Kis Tugár.
 Turopolya.
 Veres.
 Vidéfalva.
 Vicsova, puszta.
 Zelene.

2) Megjelent 1875. Budapesten az Athenaeum nyomd.

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

Alnus barbata C. A. Meyer Eperjes vidékén. Minthogy az *Alnusok* Nagyváradon most (1878. márc. 25.) javában virágnak és virágzó ágaikat tanítási óráimban is értékesítem, alkalmam nyílt gyűjteményem *Alnusait* is átvizsgálni. Ebből kifolyólag van szerencsém közleni, hogy a szoros értelemben vett Magyarországból eddig nem ismeretes *Alnus barbata* C. A. MEYER Ind. Cauc. (1831) 43 [*A. pubescens* TAUSCH Flora 1834. p. 520, sed non *A. glutinosa* × *incana* KRAUSE] Égerfát bírom Magyarországból, és azt még tanuló koromban gyűjtöttem Eperjes mellett. SIMKOVICS LAJOS.

KÖNYVISMERTETÉSEK:

On the sporeformation of the Mesocarpeae and especially of the genus *Gonatonema* by V. B. WITTRICK ¹⁾ With a plate. [Bihang till k. Svenska Vet. Akad. Handl. Bd. 5. N. 5.] Stockholm, 1878. 18 p. 8°.

Mintán szerző tanulmányai végeredményeképp az új genust felállítja, végeredményei egyben a *Mesocarpeae* sporáira nézve is felvilágosításokat nyújtanak:

Mesocarpeae	}	a g a m o s p o r a e, sine conjugatione, tripartitione cellularum singularum ortae	I. <i>Gonatonema</i> n. gen.
		c a r p o s p o r a e, conjugatione binarum cellularum peracta, tri-quadri-partitione cellulae conjugationis ortae	II. <i>Mougeotia</i> (As) WITTR.

Warum steigt der Saft in den Bäumen? Vortrag gehalten in der k. k. Gartenbau-Gesellschaft am 22. Februar 1878 von JOSEF BOEHM Dr. (Phil. u. Med., k. k. Prof. an d. Universität u. an d. Hochschule f. Bodencultur in Wien. Mit 5 Abbildungen. Wien 1878. Faesy et Frick. 19 p. 8°.

B. szerint nem szenved kétséget, hogy a transpiratio által feltételezett vízmozgás paranchymaticus, nedvdús szövetekben, a sejtfaalak ruganyosságának s a külső légnyomásnak functioja és hogy a relativ merev sejtekben a vízszállításra szükséges ruganyosság az ezen sejtekben levő levegő által pótolatik. Azért is bátran mondhatni, hogy a transpiratio által kezdeményezett vízmozgás, egy a szomszéd sejtek nyomási-különbzékei által feltételezett filtrálási folyamat.

¹⁾ l. MNL. II. 47. 1.

Estudios sobre las deformaciones, enfermedades y enemigos del arbol de Cafe en Venezuela por A. ERNST. Caracas. Imprenta nacional. Febrero — 1878. 24. p. 1 Tab. 4°.

A kávéfa morfológiai rendellenességei, betegségei és ellenségei a mint azok Venezuelában észleltettek, lesznek tárgyalva ezen füzetben. A kávéfánál láthatók a lateral-szervek anomáldispositiója, az egyik mag abortusa, a gyümölcsök adhaesioja sat. A kávéfák betegségét okozhatják, alkalmatlan talaj, túlságos forróság, külső sérülések, növényi (p. úl *Loranthus* fajok és különböző penészek) és állati élődek. A növény ellenségei, több *Cucurbitacea* genus (u. m. *Momordica*, *Melothria*, *Cyclanthera*), továbbá különböző rendekhez tartozó állatok. A mellékelt táblán a „Candelillo“ betegséget okozó penész is ábrázolva látható; ezt ERNST ideiglenesen *Erysiphe* (?) *scandens*-nek nevezte el.

Monographia Pulmonariarum. Auctore ANTONIO KERNER. Tabulis XIII. illustrata. Oeniponte. Sumptibus Librariae academicae Wagnerianae. 1878. 14. év, 51 lap, 4°.

„De *Pulmonariis* tot capita quot sensus.“ — DE CANDILLE szavaiból indulva ki, felsorolja előszavában a szerző azon zavartság okait, melyek ezen kevés fajjal dicsekvő genus ismeretére oly sokáig homályt borítanak. A *Pulmonariák* a föld legismertebb vidékein — Közép-Európában — honosak; hogy tehát mégis annyi kétely és zűrzavar tárgyai valának, a régibb, alapvető szerzők hiányos leírásának is tulajdonítandó. Így történt ugyanis, hogy több különböző faj ugyanazon diagnózis alatt összefért s különbözők által ugyanazon diagnózis alá soroltatott is. De a virág és levelek kétalakúsága nem kevesebb zavarra adott okot. S ha az andro- és gynodynamicus virágot könnyen ugyanazon faj termékének tekinthetjük, nem úgy áll a dolog több fajleveleinél, melyek ha a virágzó tavaszi növényről, mint a mult ősz kitevelt szőlőttei, s a nyári elvirágzott töről szedve, összehasonlíttatnak, nagyon föltűnő különbségeket jeleznek. Természetes módon megfejthető tehát, hogy több kitűnő kerbarium, botanikus kert, sőt nagytekintélyű floristikus munkák is ezen tekintetben gyakran komikus fölcserelésekről tanúskodnak.

Ily körülmények közt KERNER céljának elérésére a legbiztosabb utat választá; megszerezte eredeti lelhelyeikről ezen nem növényeit, hosszú évek során az innsbrucki botanikus kertben gondosan művelte azokat, hosszas és pontos észleletek nyomán mindinkább szaporítá tapasztalatait. Így jött létre a mű, melyet jelenleg bemutatunk, melynek első eszméi már 1849-ben ébredtek, s melynek minden betűje hosszú évek fáradságos tanulmányainak eredménye.

IsmereteseK KERNER érdemei a helyes nomenclatura helyreállítása tekintetében. Jelen munkában szintén terhes történelmi kutatásokat kelle tennie, hogy ezen részben célhoz jusson. Sok szó helyett álljon itt egy rövid példa a sok közül. A 6-ik lapon *Pulmonaria angustifolia* ismeretének történetét fejtegetvén elmondja a többi közt: „Citando duo antiqua nomina trivialia ad suam *Pulmonariam angustifoliam* in »Spec. plant.« — quae duo nomina certe ad duas species spectant — LINNAEUS, quod dolendum est, auctor fuit multarum confusionum in nomenclatura.“ Előadja azután a CLUSIUS által használt *Pulmonaria*-képek saját szerű történetét. „Eadem icon, quae in Hist. plant. inscripta est „*Pulmonaria V. pannonica*“, et quam „floribus initio rubentibus, deinde caeruleum colorem saturatiorem contrahentibus“ a „*Pulmonaria III. rubro flore*“ differe dicit, ab eodem auctore CLUSIO, quod mirum, in Stirp. Pann. antea edito (1533) pro effigie „*Pulmonaria rubro flore*“ adposita est. Eadem igitur icon a CLUSIO ad duas ab eo distinctas *Pulmonarias* sumitur. Imo eadem icon in LOBELII Crydb. ex anno 1581 et in Icon. Stirp. 1586, invenitur, quibus in libris eam sub nomine „*Pulmonaria foliis Echii*“ invenis. Est ea figura illarum xylographiarum, quas PLANTINIUS celeberrimus Antverpiensis omnibus ab ipso editis botanicis libris inserere studebat. Ab initio delineata ad specimen vivum cultum, quod celeberrimus PLATEAU in Tournay ex horto botanico Boloniensi accepit, haec xylographia primum in LOBELII Crydb. nobis occurit Non dubium est, quin PLANTINIUS postea hanc xylographiam CLUSIO tradiderit suis libris interponendam, qua CLUSIUS usus est, quo loco aptissime convenire videbatur, in Stirp. Pann. *Pulm. III. rubro flore*; in Historia stirp. *Pulm. V. pannonicae*.“ Bebizonyítja azután, hogy ezen kalandos belgiumi kép egy növény után készült, mely Belgiumban vadon elő sem fordul, mely tulajdonképen Olaszországban honos: *Pulmonaria saccharata* MILL. Ide vonatkoznak a következő szavak p. 19: „*Pulmonaria saccharata* in Italia indigena foliis pulcherrimis maculatis oculos cultorum scientiae amabilis iam pridem ad se convertit et ex Bononia tertia parte siculi XVI. in manus PLATEAUI Batavi venit, qui in horto suo Tournay hanc plantam colebat, aliisque botanophilis mittebat. Quorum in numero etiam LOBELIUS erat, a quo „*Pulmonaria foliis Echii*“ nominata et in cujus opere „Crydboek“ anno 1581 a PLANTINIO edito delineata est.“ Mennyi hiba, kétely és helytelenség szünik meg jelen munka megjelenése után, arról ismét más példa tanuskodik. Egy legújabb keletű, nagynevű botanikus munkában az illető területről részben példányok, részben más szerzők tekintélye után 4 *Pulmonaria*faj van felsorolva. Ha azonban az illető művet KERNER Monographiájával összehasonlítjuk, azon következtetésre jutunk, hogy az illető területen a felsorolt *Pulmonariák*-

ból az első és második legvalószínűbben nem fordul elő (legalább eddig nincs elegendő ok azok előfordulását állítani), a harmadik és negyedik hiányzik; előfordul a területen egyetlen egy faj, mely a fől sorolt 4 *Pulmonariá*tól egészen különbözik.

KERNER ezen genushban 12 fajt és 5 fajvegyületet különböztet meg, az így alakult 17 alakot 3 tribus alá helyezi a következő módon: *Strigosae*: 1. *Pulmonaria angustifolia* L.* , 2. *tuberosa* SCHRANK, 3. *longifolia* BAST., 4. *saccharata* MILL. — *Asperae*: 5. *P. affinis* JORD., 6. *ovalis* BAST. (*affinis* × *longifolia*), 7. *officinalis* L.* , 8. *obscura* DU MORT.* , 9. *hybrida* KERNER (*angustifolia* × *officinalis*), 10. *notha* KERNER (*angustifolia* × *obscura*), 11. *digena* KERN.* (*mollissima* × *officinalis*). — *Molles*: 12. *P. Vallarsae* KERN , 13. *P. stiriaca* KERN., 14. *rubra* SCHOTT* , 15. *montana* LESJ., 16. *mollissima* KERN.* , 17. *oblongata* SCHRAD. (*montana* × *tuberosa*).

A tribusok a nyári levelek alakja mellett, azoknak s a szár felső részének szőrmeze által vannak elkülönítve. 4 féle szőr jó tekintetbe, melyeket KERNER setae, pubes, aculeoli, colleterae nevek alatt ismertet. Az ezen elemekből alakult szőrmez minősége az egyes fajok meghatározásánál is nagy szerepet játszik; sőt sokszor egy levéltörődék is elégséges, hogy annak szőrözetéből a faj teljesen meghatározassék. Igen célszerű e tekintetben a 13-ik tábla. Itt ugyanis a fől sorolt 12 fajból szírom-, szár és levélrészlet van nagyított mértékben a szőrmez minőségének összehasonlító föltüntetésére ábrázolva.

Igaz ugyan, hogy talán némelyek roszalni fogják, hogy ily csekélységek, minők gyanánt a szőrök közöseségesen tartatnak, diagnostikus jellegekké emeltettek; theoretizálni fognak talán, elmondva azt, hogy ezek a legváltozóbb és leglényegtelenebb növényrészek közé tartoznak: azonban eltekintve attól, hogy sok más növénynél a szőrmez korántsem oly változékony, mint a fönemlített általános állításból következne, theoria ellen azon theoretikusokra utalunk, miszerint sokszor a leglényegtelenebb szervek lényeges benső működéseinek állandó és biztos jelzői lehetnek, s így teljesen kielégítő ismejelek gyanánt tekintendők. Ha tehát állandó a *Pulmonariá*knál ezen jelleg, mint arról KERNER hosszú tapasztalatai kezeskednek, úgy nem csak lehetett, hanem szükséges is volt, hogy diagnostikus jellegek gyanánt használtassanak.

Az egyes fajok leírásánál a következő szakaszok vannak kiemelve: *Diagnosis*, mely 7—10 sorban a főbb jellegeket sorolja föl; *descriptio*, melyben minden egyes szerv teljesen és terjedelmesen van ismertetve; *varietiones*, *synonyma*, *synonymorum interpretatio et cognationis historia*, hol különben

* Magyarhonban is található.

s nagy tudományos készültséggel állapítja meg a növény tulajdonképeni nevét; s végre *distributio geographica*, melyben lehetőleg élesen kijelöli a faj eiterjedési körét s azt a nem más fajaihoz viszonyítja.

A tulajdonképeni fajok 12 lithographikus táblán KERNER rajza után gyönyörűen sikerülve ábrázolvák. A kiállítás igen szép; a latin nyelv írása szintén nagy gondról tanuskodik.

Láthatja ezekből a szives olvasó, mily becses munka az, melyet jelenben bemutatunk, mily alapos és sokoldalú képzettség eredménye a jelen mű. A zavarok homályos controversiáiból világosságra emel az egy genust, a növényvilág egy kis körét oly módon világítja meg s oly szakavatottsággal tárgyalja, hogy a természet ezen félreismert szülőttei használhatók legyenek korunk természetrajzi kérdéseinek megoldásában, hogy jól készült építőköveivé váljanak a tudomány közös épületének. Azonban nem e miatt ajánljuk e munkát meggyőződéssel, nem azért, mert nélkülözhetetlen ezen egy genus tanulmányozásában, — a legkiválóbb előny, mely ezen művet ajánlatossá teszi, abban áll, hogy az egy konkrét útbaigazítás: miként dolgoznak alapos botanikusaink, miként kell dolgozniok s miként kell a természet tanulmányozásában s alapos munkák kivitelében haladni.

MENYHÁRTH LÁSZLÓ S. J.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TUDÓS TÁRSASÁGOK.

Linnean Society. Jan. 17. ül. THISELTON DYER bemutatja azon *Dipterocarpeak*at, melyeket BECCARI 1872-b. Uj-Guinea-ban gyűjtött. — F. DARWIN „On the Nutrition of *Drosera rotundifolia*.”

Febr. 7. ül. THISELTON DYER röviden szól az u. n. „Rain Tree”-ről, mely Moyamba vidékén (E.-Peru) tenyész. Ez valószínűleg a *Pithecolobium Samam*.

Febr. 21. ül. E. LOCKWOOD „Notes on the Mahwa Tree *Bassia latifolia*” Ezen K. India közepében élő fa, az ott lakóknak ételt, bort és olajt nyújt. L. figyelmeztet, hogy ezen fa nagyfontosságú lehet az indiai császárságra nézve. — J. G. BAKER „Synopsis of the *Hypoxidaceae*.” Ezek leginkább a Cap-on jönnek elő. Az ó világban k.b. 60 faj van, Amerikában csak kevés él, Európában, Polynesiában, É. és Közép Ázsiában és a nemtropikus D. Amerikában egy faj sincs. A munka az összes fajok jellemzését tartalmazza, oly alakban, mint a szerzőnek a *Liliaceae*ről szóló dolgozataiban. A *Hypoxidaceae* az *Amaryllidaceae* és *Vellosiaceae* között találják helyüket, de mégis sokkal közelebb állanak az utóbbiakhoz. — J. MIERS „On the *Schoepfiaceae* and *Cervantesiaceae*, distinct tribes of the *Styracaceae*.” A *Schoepfia* és *Schoepfiopsis* nemek, melyek most a *Schoepfiaceae* és a *Cer-*

vaalesia és *Iodinia*-nemek, melyek most a *Cervantesiaceae* tribusokat alkotják, nagyon kétesek voltak, úgy hogy azokat az autorok vagy az *Olacaceae* vagy a *Santalaceae*-hez vonták; MIBRS úgy vélekedik, hogy ezek a *Styraceae*-hez tartoznak. (EJ.)

Vetenskaps-akademien Stokholm. Jan. 10. ül. F. R. KJELLMAN: „Ueber *Algen*regionen und *Algen*formationen in östlichen Ska-gerack nebst einigen Bemerkungen über Verhältniss der Bohuslän-dischen *Meer-Algen*vegetation zur Norvegischen.“ (BN).

HALÁLOZÁS.

MICHEL CHARLES DURIEU DE MAISONNEUVE, a bordeauxi növény-
kört tiszteletbeli igazgatója [*Durieu* BOISS. et REUT. *Umbellif.*] † Bor-
deauxb. 1878. febr. 20. 82 éves korában. D. munkái Algir és D.
Frankhon floráira vonatkoznak.

KINEVEZÉSEK

S. SCHWENDENER, ki csak a m. évben foglalta el a † HORNEISTER
tanszékét, a berlini egyetem részéről lett meghiva r. ny. tanárnak;
S. a nyáron át Tübingenben marad és ősszel kezdi meg működését
Berlinben, hol leginkább az általános növénytant fogja tanítani. —
Kielbe EICHLER helyébe A. ENGLER-t, müncheni egy. magántanárt és
muzeumi őrt nevezték ki a növénytan r. ny. tanárának.

UTAZÓK.

SMIRNOV orosz botanikus, von MIDDENDORF akademikussal január
hó közepe táján Kokanba utazott, mely országot természettudományi
tekintetben egy geologgal átkutatják.

G. SCHWEINFURTH¹⁾ Cairoból március hó végével, ismét vagy hat
hétre az arabs sivatagba utazott.

SZÁRITOTT NÖVÉNYEK.

A. REHMANN (Krakau Kreuzgasse 21.), ki 1876—1877-ig, D.
Afrikát beútaza,²⁾ most bocsátja áruba az ott gyűjtött lombmohokat,
melyeket C. MÜLLER Hallében determinált.

A WITTRICK et NORDSTEDT-től³⁾ kiadott *Algae aquae dulcis ex-*
siccatae 3. és 4. füzete megjelent. Ezen nagybecsű gyűjtemény sok
új fajt tartalmaz.

¹⁾ és ²⁾ l. MNL. I. 124. l. — ³⁾ l. MNL. II. 48. l.